

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
на дисертаційну роботу *Созінової Євгенії Ігорівни*
на тему «*Вплив синергії регіональної інтеграції на розвиток потенціалу*
***транснаціоналізації країн Південно-Східної Європи*»,**
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і
міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Розвиток сучасної системи міжнародних економічних відносин відбувається під впливом процесу регіоналізації світової економіки, що стало логічним продовженням світових господарських зрушень на зламі століть. Господарське життя окремих країн і регіонів суттєво модифікується під впливом нових факторів. Регіоналізація викликає багатоманітні й неоднозначні наслідки, позитивний чи негативний вектор яких багато в чому залежить від рівня розвитку національної економіки, позиції країни у світовому господарстві, її участі у процесах інтернаціоналізації та транснаціоналізації. Жодна країна не може лишатися осторонь цих процесів. Результати функціонування найбільших інтеграційних об'єднань вказують на позитивні аспекти процесів регіоналізації для національних і міжнародних компаній, що виявляється, насамперед, у вирішенні питань руху іноземних інвестицій, сфери послуг, торгівлі тощо.

Дисертаційна робота Созінової Є.І. висвітлює актуальну проблему впливу синергії регіональної інтеграції на розвиток потенціалу транснаціоналізації країн Південно-Східної Європи, що набуває особливого значення в умовах глобалізації. Варто зазначити, що спостерігаються тенденції до посилення регіоналізації економічних відносин шляхом створення регіональних інтеграційних об'єднань та субрегіональних співтовариств, які розглядаються як форма захисту національних інтересів. Зазначене зумовлює актуальність теми дисертаційної роботи та важливість поставлених завдань. Розробка підходів до розвитку потенціалу транснаціоналізації країн Південно-Східної Європи у

парадигмі впливу синергії регіональної інтеграції, що є метою дисертаційної роботи Созінової Є.І., має важливе наукове та практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація Созінової Є.І. виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Донецького національного університету імені Василя Стуса за темами: «Розвиток старопромислового регіону на засадах інноваційної стратегії та трансферту знань» (номер держреєстрації 0111U009621, 2011-2015 рр.), «Формування міжнародної конкурентоспроможності регіону на основі інноваційно-інвестиційної моделі розвитку» (номер держреєстрації 0113U003659, 2013-2017 рр.), «Формування конкурентних стратегій національних виробників в сучасній парадигмі глобального економічного середовища» (номер держреєстрації 0118U002395, 2018-2020 рр.).

У межах зазначених тем Созіновою Є.І. удосконалено методологічний підхід до оцінки потенціалу транснаціоналізації країн, який включає інтегрований показник потенціалу транснаціоналізації, а також алгоритм застосування цього показника з метою ранжування країн за ступенем розвитку та використання ними наявного потенціалу; дістали подальшого розвитку підходи до формування інтеграційних пріоритетів України в регіоні Південно-Східної Європи за просторовими і галузевими напрямками; удосконалено механізм стимулювання розвитку потенціалу транснаціоналізації країн Південно-Східної Європи, що мають включати синергію від зміцнення конкурентних переваг на національному і регіональному рівнях.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота має послідовну і логічну структуру, де спочатку авторка розглянула теоретико-методологічні засади досліджуваної проблеми; далі проаналізувала тенденції та динаміку формування каналів розвитку потенціалу транснаціоналізації країн Південно-Східної Європи; потім за

власною методикою здійснила оцінку потенціалу транснаціоналізації економіки країн Південно-Східної Європи; розробила модель формування механізмів розвитку синергії регіональної економічної інтеграції та стратегії залучення прямих іноземних інвестицій, визначила стратегічні пріоритети міжнародної інтеграції України та країн Південно-Східної Європи. Зміст дисертації відображає поставлені у роботі завдання.

Наукові положення, висновки та рекомендації, які представлені у дисертації Созінової Є.І., є достатньо обґрунтованими, що підтверджується опрацюванням значної кількості праць вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, використанням великого обсягу статистичної інформації по тематиці дослідження, належною апробацією результатів дослідження. Рівень проведеного дослідження дає можливість стверджувати про глибоку обізнаність дисертанта з науково-практичними розробками провідних зарубіжних вчених щодо вивчення проблем інтеграційних процесів у світовій економіці.

Інформаційною базою дослідження є закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, матеріали Державного комітету статистики України, аналітичні матеріали та нормативні документи комісій ООН, зокрема ЮНКТАД, Всесвітнього банку, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Світової організації торгівлі, Організації економічного співробітництва та розвитку, Європейського Союзу, Організації Чорноморського економічного співробітництва.

Созінова Є.І. грамотно використала методи наукового дослідження, а саме: діалектичний метод наукового пізнання, методи наукової абстракції, аналізу та синтезу, системного узагальнення, порівняльного аналізу, статистичного аналізу, методи економіко-математичного аналізу та моделювання.

Використання такого інструментарію дослідження дозволило здобувачу вирішити поставлені завдання і сформулювати обґрунтовані висновки, зокрема: визначити генезис методології дослідження природи та сутності процесу

транснаціоналізації; узагальнити детермінанти синергії впливу регіональної економічної інтеграції на формування інвестиційних потоків; систематизувати теоретико-методологічні підходи до дослідження впливу регіональної інтеграції на потенціал транснаціоналізації країн; детермінувати роль прямих іноземних інвестицій у формуванні інвестиційного потенціалу країн Європи; визначити напрями трансформацій країн Південно-Східної Європи в архітектоніці європейських регіональних процесів; проаналізувати ступінь конвергенції країн Південно-Східної Європи в умовах європейських інтеграційних процесів; оцінити потенціал транснаціоналізації економіки країн Південно-Східної Європи; розробити механізми стимулювання розвитку потенціалу транснаціоналізації країн Південно-Східної Європи; визначити стратегічні пріоритети міжнародної інтеграції України та країн Південно-Східної Європи.

Достовірність та обґрунтованість основних наукових положень дисертаційної роботи Созінової Є.І. підтверджується також їх апробацією на науково-практичних конференціях, публікаціями у наукових фахових виданнях, за кордоном, у наукових періодичних виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, використанням у практичній діяльності установами і закладами, а також у навчальному процесі.

Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, їх новизна

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретико-методологічних основ дослідження впливу синергії регіональної інтеграції на розвиток потенціалу транснаціоналізації країн Південно-Східної Європи та розробці науково-практичних рекомендацій щодо стимулювання припливу внутрішньо-європейських та позаєвропейських прямих іноземних інвестицій у країни досліджуваного регіону. Основні наукові результати, які характеризують новизну виконаного дослідження, полягають у такому:

удосконалено:

методологічні основи моделювання впливу синергії регіональної інтеграції країн Південно-Східної Європи на спільний інвестиційний розвиток на засадах використання кластерного аналізу, який включає алгоритм аналізу структури сукупності країн ПСЄ та країн Єврозони за макроекономічними та рейтинговими показниками, які характеризують економічне, політичне, правове та соціальне середовище діяльності ТНК, що дало можливість зробити висновок про позитивні зрушення, які відбулися в інвестиційному середовищі більшості країн ПСЄ у процесі їх конвергенції з країнами Єврозони;

методологічний підхід до оцінки потенціалу транснаціоналізації країн, який включає: запропонований інтегрований показник потенціалу транснаціоналізації, що становить середню величину п'яти стандартизованих змінних, які характеризують ступінь ресурсного забезпечення потенціалу розвитку транснаціоналізації, розмір ринку, привабливість фінансового сектору, рівень торговельної форми інтернаціоналізації; а також алгоритм застосування зазначених показників з метою ранжування країн за ступенем розвитку та використання ними наявного потенціалу, що дало можливість провести ранжування країн Південно-Східної Європи щодо фактичного використання потенціалу транснаціоналізації їх економік;

механізм стимулювання розвитку потенціалу транснаціоналізації країн Південно-Східної Європи, що має включати важелі стимулювання реалізації потенціалу синергії від зміцнення конкурентних переваг на національному і регіональному рівнях, а також застосування політики стимулювання ПП;

дістали подальшого розвитку:

підходи до формування інтеграційних пріоритетів України в регіоні Південно-Східної Європи за просторовими і галузевими напрямками, в межах яких зроблено висновки про наявність найбільш вагомих підстав для розвитку міжрегіональної та внутрішньогалузевої кооперації України з Болгарією, Молдовою, Румунією та Туреччиною у таких напрямках, як: транспортна сфера,

туристичні послуги, агропромисловий сектор, реалізація спільних програм сталого розвитку в акваторії Чорного моря;

подано авторське розуміння ключових категорій дослідження розвитку регіональної інвестиційної архітекτονіки, а саме понять «потенціал транснаціоналізації країни» та «синергія регіональної інтеграції».

Отримані автором наукові результати мають високий ступінь обґрунтованості. Проведене дослідження цілком відповідає поставленій меті, що визначається темою дослідження та поставленим у зв'язку з цим дослідницьким завданням. Зазначена теза знаходить своє підтвердження у змісті дослідження, що визначає логіку та послідовність викладу матеріалу.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи

Теоретична цінність роботи полягає у розвитку теоретико-методологічних засад дослідження впливу синергії регіональної інтеграції на розвиток потенціалу транснаціоналізації країн Південно-Східної Європи. Основні положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, відрізняються новизною і створюють підґрунтя для подальших досліджень детермінант синергії впливу регіональної економічної інтеграції на формування інвестиційних потоків, теоретико-методологічних підходів до вивчення впливу регіональної інтеграції на потенціал транснаціоналізації країн.

Одержані у процесі дослідження результати – це методичні та практичні рекомендації щодо розробки загальнодержавної стратегії інвестиційної взаємодії із країнами Південно-Східної Європи. Науково-методичні та практичні рекомендації знайшли застосування у діяльності міжнародної громадської організації «Україна-Німеччина-Польща» (акт про впровадження № 58 від 29.09.2020 р.), ГО «Єврорегіон «Дністер» (довідка № 90/1-1 від 07.10.2020 р.), Інституту економіки промисловості НАН України (довідка про особистий внесок № 379 від 11.11.2020 р.), Департаменту міжнародного співробітництва та економічного розвитку Вінницької державної адміністрації (довідка про впровадження № 2164/01 від 20.10.2020 р.).

Окремі результати дослідження запроваджено у навчальний процес Донецького національного університету імені Василя Стуса при викладанні дисциплін «Міжнародна економічна діяльність України», «Міжнародна регіональна економічна інтеграція», «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародні стратегії економічного розвитку», «Topical issues of international economic relations» (довідка №109/01.1.3-43 від 05.11.2020 р.).

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в опублікованих роботах автора

Основні результати дослідження Созінової Є.І., які покладено в основу її кандидатської дисертації викладено у 14 наукових працях, з них 1 розділ у зарубіжній колективній монографії, 3 статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу (із них 3 – у співавторстві), 9 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України (із них 3 – у співавторстві), 1 публікація за матеріалами науково-практичної конференції.

Автореферат дисертації відображає її зміст та не містить положень, які не досліджені в роботі.

Дискусійні положення та зауваження по змісту дисертації

Поряд з викладеними позитивними характеристиками дисертаційної роботи, вона не позбавлена певних недоліків та дискусійних положень. Зокрема, вважаємо за необхідне надати такі зауваження:

1. У п. 1.3. автором досліджуються підходи, що існують в різних наукових школах для побудови гравітаційних моделей як з метою вимірювання потенціалу транснаціоналізації, так і з метою залучення прямих іноземних інвестицій. Проте, потребує уточнення, чому автором було обрано саме такий набір чинників, за якими було здійснено аналіз припливу ПІІ з країн Південно-Східної Європи в Україну у п. 3.3.

2. На наш погляд, робота виграла б, якби автор, ґрунтуючись на висновках, отриманих у п. 2.3., вказав напрямки макроекономічних реформ, які б дозволили країнам, що потрапили за розрахунками автора, представленими у п. 3.1., до кластеру «Країни, які мають транснаціоналізацію бізнесу нижчу рівня потенціалу» поліпшити інвестиційний клімат.

3. Слід зазначити, що у деяких джерелах до складу країн Південно-Східної Європи включається Косово. Логіка авторського підходу щодо відбору країн, які розглядалися в регіоні Південно-Східної Європи, виграла б, якби авторка надала про це більш детальні пояснення.

4. У п. 1.2. дисертаційної роботи автор серед елементів системи синергії впливу регіональної економічної інтеграції на процес залучення ПІІ визначає «Відкриття вільного доступу до структури регіональної фрагментації міжнародного поділу праці». Доцільно було б більш детально проілюструвати вплив цього фактору на залучення ПІІ у країни Південно-Східної Європи.

5. Робота не позбавлена мовностилістичних огріхів.

Втім, необхідно зазначити, що вказані недоліки та зауваження в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, а наявність дискусійних положень свідчить про її складність і актуальність.

Загальний висновок

Дисертація Созінової Є.І. «Вплив синергії регіональної інтеграції на розвиток потенціалу транснаціоналізації країн Південно-Східної Європи» є завершеним, самостійним, цілісним науковим дослідженням, яке відзначається науковою новизною, обґрунтованістю висновків та містить нове вирішення актуального науково-практичного завдання, що полягає у поглибленні теоретико-методологічних основ вивчення впливу синергії регіональної інтеграції на розвиток потенціалу транснаціоналізації країн Південно-Східної Європи, а також розробці науково-практичних рекомендацій щодо стимулювання припливу внутрішньо-європейських та позаєвропейських прямих іноземних інвестицій в країни досліджуваного регіону. Обрану тему

розкрито, мету досягнуто повністю, завдання роботи вирішено. Дисертаційна робота за змістом та науковим рівнем відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Зміст автореферату в повній мірі відповідає основним положенням дисертаційної роботи. Тема дисертації відповідає паспорту спеціальності 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

На підставі проведеного аналізу доцільно зробити висновок, що дисертаційна робота «Вплив синергії регіональної інтеграції на розвиток потенціалу транснаціоналізації країн Південно-Східної Європи» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), а її автор – Созінова Євгенія Ігорівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент

доцент кафедри міжнародної
економіки і світових фінансів
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара,
кандидат економічних наук

Пашенко

О.В. ПАЩЕНКО

Вчений секретар

Т.В. ХОДАНЕН